

Saeima ir pieņēmusi un Valsts
prezidents izsludina šādu likumu:

Valsts valodas likums

1.pants. Šā likuma mērķis ir nodrošināt:

- 1) latviešu valodas saglabāšanu, aizsardzību un attīstību;
- 2) latviešu tautas kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu;
- 3) tiesības brīvi lietot latviešu valodu jebkurā dzīves jomā visā Latvijas teritorijā;
- 4) mazākumtautību pārstāvju iekļaušanos Latvijas sabiedrībā, ievērojot viņu tiesības lietot dzimto valodu vai citas valodas;
- 5) latviešu valodas ietekmes palielināšanu Latvijas kultūrvīdē, veicinot ātrāku sabiedrības integrāciju.

2.pants. (1) Likums nosaka valsts valodas lietošanu un aizsardzību valsts un pašvaldību iestādēs, tiesās un tiesu sistēmai piederīgās iestādēs, kā arī citās iestādēs, organizācijās un uzņēmumos (uzņēmēj sabiedrībās), izglītības sfērā un citās sfērās.

(2) Valodas lietošana privātās iestādēs, organizācijās, uzņēmumos (uzņēmēj sabiedrībās) un attiecībā uz pašnodarbinātajām personām tiek regulēta tad, ja to darbība skar likumīgas sabiedriskās intereses (sabiedrisko drošību, veselību, tikumību, veselības aizsardzību, patērētāju tiesību un darba tiesību aizsardzību, drošību darba vietā, sabiedriski administratīvo uzraudzību) (turpmāk arī — likumīgas sabiedriskās intereses), un tādā apjomā, lai nepieciešamais ierobežojums, kas noteikts likumīgās sabiedriskajās interesēs, būtu samērīgs ar privāto iestāžu, organizāciju, uzņēmumu (uzņēmēj sabiedrību) tiesībām un interesēm.

(3) Likums neattiecas uz valodu lietošanu Latvijas iedzīvotāju neoficiālajā saziņā, nacionālo un etnisko grupu iekšējā saziņā, kā arī reliģisko organizāciju dievkalpojumos, ceremonijās, rituālos un cita veida reliģiskajā darbībā.

3.pants. (1) Latvijas Republikā valsts valoda ir latviešu valoda.

(2) Latvijas Republikā ikvienam ir tiesības vērsties ar iesniegumiem un sazināties valsts valodā iestādēs, sabiedriskajās un reliģiskajās organizācijās, uzņēmumos (uzņēmēj sabiedrībās).

(3) Valsts nodrošina latviešu zīmju valodas attīstīšanu un lietošanu saziņai ar nedzirdīgajiem cilvēkiem.

(4) Valsts nodrošina latgaliešu rakstu valodas kā vēsturiska latviešu valodas paveida saglabāšanu, aizsardzību un attīstību.

4.pants. Valsts nodrošina lībiešu valodas kā pirmiedzīvotāju (autohtonu) valodas saglabāšanu, aizsardzību un attīstību.

5.pants. Ikviens cits Latvijas Republikā lietotā valoda, izņemot lībiešu valodu, šā likuma izpratnē ir uzskatāma par svešvalodu.

6.pants. (1) Valsts un pašvaldību iestāžu, tiesu un tiesu sistēmai piederīgo iestāžu, valsts un pašvaldību uzņēmumu, kā arī to uzņēmēj sabiedrību darbiniekiem, kurās lielākā kapitāla daļa pieder valstij vai pašvaldībai, jāprot un jālieto valsts valoda tādā apjomā, kāds nepieciešams viņu profesionālo un amata pienākumu veikšanai.

(2) Privāto iestāžu, organizāciju, uzņēmumu (uzņēmēj sabiedrību) darbiniekiem, kā arī pašnodarbinātajām personām valsts valoda jālieto tad, ja to darbība skar likumīgas sabiedriskās intereses (sabiedrisko drošību, veselību, tikumību, veselības aizsardzību, patērētāju tiesību un darba tiesību aizsardzību, drošību darba vietā, sabiedriski administratīvo uzraudzību).

(3) Privāto iestāžu, organizāciju, uzņēmumu (uzņēmēj sabiedrību) darbiniekiem, kā arī pašnodarbinātajām personām, kuras, pamatojoties uz likumu vai citu normatīvo aktu, veic noteiktas publiskas funkcijas, jāprot un jālieto valsts valoda tādā apjomā, kāds nepieciešams attiecīgo funkciju veikšanai.

(4) Ārvalstu speciālistiem un uzņēmumu (uzņēmēj sabiedrību) ārvalstu pārvaldes locekļiem, kuri strādā Latvijā, jāprot un jālieto valsts valoda tādā apjomā, kāds nepieciešams viņu profesionālo un amata pienākumu veikšanai, vai pašiem jānodrošina tulkojums valsts valodā.

(5) Valsts valodas zināšanu apjomu, kāds nepieciešams šā panta pirmajā, otrajā un trešajā daļā minētajām personām, kā arī valsts valodas prasmes pārbaudes kārtību nosaka Ministru kabinets.

7.pants. (1) Valsts un pašvaldību iestādēs, tiesās un tiesu sistēmai piederīgās iestādēs, valsts vai pašvaldību uzņēmumos, kā arī uzņēmēj sabiedrībās, kurās lielākā kapitāla daļa pieder valstij vai pašvaldībai, sēžu un citu darba sanāksmju valoda ir valsts valoda. Ja rīkotājs uzskata par nepieciešamu sanāksmes laikā lietot svešvalodu, tas nodrošina tulkojumu valsts valodā.

(2) Visos citos gadījumos sēdēs un citās darba sanāksmēs, lietojot svešvalodu, rīkotājs nodrošina tulkojumu valsts valodā, ja to pieprasa kaut viens no sanāksmes dalībniekiem.

8.pants (1) Valsts un pašvaldību iestādēs, tiesās un tiesu sistēmai piederīgās iestādēs, valsts un pašvaldību uzņēmumos, kā arī uzņēmēj sabiedrībās, kurās lielākā kapitāla daļa pieder valstij vai pašvaldībai, lietvedībā un dokumentos lietojama valsts valoda. Sarakste un cita veida saziņa ar ārvalstīm var notikt svešvalodā.

(2) Privāto iestāžu, organizāciju, uzņēmumu (uzņēmēj sabiedrību) darbiniekiem, kā arī pašnodarbinātajām personām valsts valoda lietvedībā un dokumentos jālieto tad, ja to darbība skar likumīgas sabiedriskās intereses (sabiedrisko drošību, veselību, tikumību, veselības aizsardzību, patērētāju tiesību un darba tiesību aizsardzību, drošību darba vietā, sabiedriski administratīvo uzraudzību).

(3) Privātām iestādēm, organizācijām, uzņēmumiem (uzņēmēj sabiedrībām) un pašnodarbinātajām personām, kuras, pamatojoties uz likumu vai citu normatīvo aktu, veic noteiktas publiskas funkcijas, lietvedībā un dokumentos, kas saistīti ar attiecīgo funkciju izpildi, lietojama valsts valoda.

(4) Statistiskie pārskati, gada pārskati, grāmatvedības uzskaites dokumenti un citi dokumenti, kuri, pamatojoties uz likumu vai citu normatīvo aktu, iesniedzami valsts vai pašvaldību iestādēs, sastādāmi valsts valodā.

9.pants. Fizisko un juridisko personu līgumi par ārstniecības, veselības aprūpes, sabiedriskās drošības un citu sabiedrisku pakalpojumu sniegšanu Latvijas teritorijā slēdzami valsts valodā. Ja līgumi ir svešvalodā, tiem pievienojams tulkojums valsts valodā.

10.pants. (1) Ikviens iestāde, organizācija un uzņēmums (uzņēmēj sabiedrība) nodrošina valsts valodā noformētu dokumentu pieņemšanu un izskatīšanu.

(2) Valsts un pašvaldību iestādes, tiesas un tiesu sistēmai piederīgās iestādes, kā arī valsts vai pašvaldību uzņēmumi (uzņēmēj sabiedrības) no personām pieņem un izskata dokumentus tikai valsts valodā, izņemot šā panta trešajā un ceturtajā daļā un citos likumos noteiktos gadījumus. Šā panta noteikumi neattiecas uz personu iesniegumiem policijas un ārstniecības iestādēm, glābšanas dienestiem un citām iestādēm steidzamos medicīniskās palīdzības izsaukuma gadījumos, noziegumu izdarīšanas vai citu likumpārkāpumu gadījumos, kā arī tad, kad tiek

izsaukta neatliekamā palīdzība ugunsgrēka, avārijas vai citos nelaimes gadījumos.

(3) Dokumentus svešvalodā no personām pieņem, ja tiem pievienots Ministru kabineta noteiktajā kārtībā vai notariāli apliecināts tulkojums valsts valodā. Dokumentiem, kas izsniegti Latvijas teritorijā līdz šā likuma spēkā stāšanās dienai, tulkojums valsts valodā nav nepieciešams.

(4) Valsts un pašvaldību iestādes, organizācijas un uzņēmumi (uzņēmējsabiedrības) no ārvalstīm saņemtus dokumentus var pieņemt un izskatīt bez tulkojuma valsts valodā.

11.pants. (1) Valsts un pašvaldību iestāžu, tiesu un tiesu sistēmai piederīgo iestāžu, valsts un pašvaldību uzņēmumu, kā arī uzņēmējsabiedrību, kurās lielākā kapitāla daļa pieder valstij vai pašvaldībai, rīkote pasākumi notiek valsts valodā. Ja pasākumā tiek lietota svešvaloda, rīkotājs nodrošina tulkojumu valsts valodā.

(2) Latvijas teritorijā notiekošajos pasākumos, kuros piedalās ārvalstu fiziskās un juridiskās personas un kuru rīkošanā vienlaikus piedalījušās šā panta pirmajā daļā minētās institūcijas, viena no darba valodām ir valsts valoda, un pasākuma rīkotājs nodrošina tulkojumu valsts valodā. Ministru kabineta noteiktajos gadījumos Valsts valodas centrs pasākuma rīkotāju no šādas prasības var atbrīvot.

(3) Ievērojot šā likuma mērķi un šā likuma 2.pantā ietverto valodas lietošanas pamatprincipu, Ministru kabinets var noteikt gadījumus, kad, ņemot vērā likumīgas sabiedriskās intereses, arī citu Latvijas teritorijā notiekošu pasākumu rīkotājiem var uzlikt par pienākumu pasākumos nodrošināt tulkojumu valsts valodā.

(4) Valodas lietošanu sapulcēs, gājienos un piketos nosaka likums "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem".

12.pants. Nacionālo bruņoto spēku struktūrvienībās lietojama tikai valsts valoda, izņemot gadījumus, kad citos likumos vai Latvijas Republikas starptautiskajos līgumos, kā arī starptautiskajos līgumos par Nacionālo bruņoto spēku piedalīšanos starptautiskajās operācijās vai mācībās paredzēts citādi.

13.pants. Tiesvedība Latvijas Republikā notiek valsts valodā. Tiesības lietot tiesā svešvalodu nosaka tiesu iekārtu un procesuālo kārtību regulējošie likumi.

14.pants. Latvijas Republikā ir garantētas tiesības iegūt izglītību valsts valodā. Valsts valodas lietošanu izglītībā nosaka izglītību regulējošie likumi.

15.pants. Zinātnisko grādu iegūšanai nepieciešamie darbi iesniedzami valsts valodā vai svešvalodā ar pievienotu izvērsta kopsavilkuma tulkojumu valsts valodā. Publiskā aizstāvēšana var notikt valsts valodā vai svešvalodā — pēc vērtēšanas ar autoru un ar attiecīgās zinātnisko grādu piešķiršanas padomes akceptu.

16.pants. Sabiedrības saziņas līdzekļu raidījumu valodu nosaka Radio un televīzijas likums.

17.pants. (1) Publiski demonstrējamās kinofilmas, videofilmas un to fragmenti ieskaņojami vai dublējami valsts valodā vai arī līdztekus oriģinālajam skaņas pavadījumam nodrošināmi ar subtitriem valsts valodā, ievērojot spēkā esošās literārās valodas normas.

(2) Šajā pantā minētajos gadījumos līdztekus ir pieļaujami arī subtitri svešvalodā. Subtitriem valsts valodā ierādāma galvenā vieta, un formas vai satura ziņā tie nedrīkst būt mazāki vai šaurāki par subtitriem svešvalodā.

18.pants. (1) Latvijas Republikā vietu nosaukumi veidojami un lietojami valsts valodā.

(2) Latvijas teritorijā dibināto iestāžu, sabiedrisko organizāciju, uzņēmumu (uzņēmējsabiedrību) nosaukumi veidojami un lietojami valsts valodā, izņemot citos likumos noteiktos gadījumus.

(3) Šā likuma 11.pantā minēto pasākumu nosaukumi veidojami un lietojami valsts valodā, izņemot citos likumos noteiktos gadījumus.

(4) Lībiešu krasta teritorijā vietu nosaukumi, iestāžu, sabiedrisko organizāciju, uzņēmumu (uzņēmējsabiedrību)

nosaukumi, kā arī šajā teritorijā notiekošo pasākumu nosaukumi tiek veidoti un lietoti arī lībiešu valodā.

(5) Nosaukumu veidošanu un lietošanu reglamentē Ministru kabineta noteikumi.

19.pants. (1) Personvārdus atveido saskaņā ar latviešu valodas tradīcijām un raksta atbilstoši spēkā esošajām literārās valodas normām, ievērojot šā panta otrās daļas noteikumus.

(2) Personas pasē vai dzimšanas apliecībā papildus personas vārdam un uzvārdam, kas atveidots atbilstoši spēkā esošajām latviešu valodas normām, norādāma šīs personas dzimtas uzvārda vēsturiskā forma vai citas valodas personvārda oriģinālforma latīņalfabētiskajā transliterācijā, ja persona vai nepilngadīgas personas vecāki to vēlas un var to apliecināt dokumentāri.

(3) Vārdu un uzvārdu rakstību un identifikāciju, kā arī citu valodu personvārdu rakstību un lietošanu latviešu valodā reglamentē Ministru kabineta noteikumi.

20.pants. (1) Zīmogu un spiedogu teksti, izņemot šā panta trešajā daļā norādītos, veidojami valsts valodā, ja zīmogi un spiedogi tiek lietoti uz dokumentiem, kas saskaņā ar šā likuma vai citu normatīvo aktu prasībām noformējami valsts valodā.

(2) Veidlapu teksti, izņemot šā panta trešajā daļā norādītos, veidojami valsts valodā, ja veidlapas tiek lietotas tādu dokumentu noformēšanai, kas atbilstoši šā likuma vai citu normatīvo aktu prasībām noformējami valsts valodā.

(3) Valsts un pašvaldību iestāžu, tiesu un tiesu sistēmai piederīgo iestāžu, valsts un pašvaldību uzņēmumu, kā arī uzņēmējiesabiedrību, kurās lielākā kapitāla daļa pieder valstij vai pašvaldībai, zīmogu un spiedogu teksti, kā arī veidlapu teksti veidojami tikai valsts valodā, izņemot šā panta ceturtajā daļā noteiktos gadījumus. Šis noteikums attiecināms arī uz privātām iestādēm, organizācijām, uzņēmumiem (uzņēmējiesabiedrībām), kā arī pašnodarbinātajām personām, kuras, pamatojoties uz likumu vai citu normatīvo aktu, veic noteiktas publiskas funkcijas, ja zīmogu, spiedogu vai veidlapu lietošana saistīta ar attiecīgo funkciju izpildi.

(4) Ministru kabinets nosaka gadījumus, kad šā panta trešajā daļā minētās institūcijas un personas, veidojot un lietojot zīmogus, spiedogus un veidlapas, līdztekus valsts valodai var lietot arī svešvalodas.

(5) Ja līdztekus valsts valodai zīmogu, spiedogu un veidlapu tekstos lietota arī svešvaloda, tekstam valsts valodā ierādāma galvenā vieta, un formas vai satura ziņā tas nedrīkst būt mazāks vai šaurāks par tekstu svešvalodā.

21.pants. (1) Valsts un pašvaldību iestāžu, tiesu un tiesu sistēmai piederīgo iestāžu, valsts un pašvaldību uzņēmumu, kā arī uzņēmējiesabiedrību, kurās lielākā kapitāla daļa pieder valstij vai pašvaldībai, sabiedrības informēšanai paredzētā informācija sniedzama tikai valsts valodā, izņemot šā panta piektajā daļā noteiktos gadījumus. Šis noteikums attiecināms arī uz privātām iestādēm, organizācijām, uzņēmumiem (uzņēmējiesabiedrībām), kā arī pašnodarbinātajām personām, kuras, pamatojoties uz likumu vai citu normatīvo aktu, veic noteiktas publiskas funkcijas, ja informācijas sniegšana saistīta ar attiecīgo funkciju izpildi.

(2) Latvijā ražoto preču etiķetēs un marķējumā ietvertajai informācijai, lietošanas instrukcijām, uzrakstiem uz saražotās produkcijas, tās iesaiņojuma vai konteinera jābūt valsts valodā. Ja līdztekus valsts valodai lietota arī svešvaloda, tekstam valsts valodā ierādāma galvenā vieta, un formas vai satura ziņā tas nedrīkst būt mazāks vai šaurāks par tekstu svešvalodā. Šie noteikumi neattiecas uz eksportam paredzētajām precēm.

(3) Ikvienai importētai precei, kuras marķējumā, lietošanas instrukcijā, garantijas dokumentos vai tehniskajā pasē ietvertā informācija ir svešvalodā, pievienojams šīs informācijas tulkojums valsts valodā.

(4) Uzrakstos, izkārtņēs, afišās, plakātos, paziņojumos vai citos ziņojumos ietvertā informācija, ja tā skar likumīgas sabiedriskās intereses un paredzētā sabiedrības informēšanai sabiedrībai pieejamās vietās, sniedzama valsts valodā, izņemot šā panta piektajā daļā noteiktos gadījumus.

(5) Ievērojot šā likuma mērķi un šā likuma 2.pantā ietverto valodas lietošanas pamatprincipu, Ministru kabinets nosaka gadījumus, kad sabiedrības informēšanai paredzētajā sabiedrībai pieejamās vietās sniegtajā informācijā līdztekus valsts valodai pieļaujama svešvalodas lietošana.

(6) Ministru kabinets nosaka arī gadījumus, kad šā panta pirmajā daļā minētās institūcijas un personas var sniegt informāciju svešvalodā, kā arī valodu lietošanas kārtību šā panta pirmajā, otrajā, trešajā un ceturtajā daļā paredzētajā informācijā.

(7) Ja līdztekus valsts valodai informācijā lietota arī svešvaloda, tekstam valsts valodā ierādāma galvenā vieta, un formas vai satura ziņā tas nedrīkst būt mazāks vai šaurāks par tekstu svešvalodā.

22.pants. (1) Speciālajā mācību literatūrā, tehniskajā un lietvedības dokumentācijā lietojama vienota terminoloģija. Terminu veidošanu un lietošanu nosaka Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisija (turpmāk — Terminoloģijas komisija). Jauni termini un to definīciju standarti lietojami oficiālajā saziņā tikai pēc apstiprināšanas Terminoloģijas komisijā un publicēšanas laikrakstā "Latvijas Vēstnesis".

(2) Terminoloģijas komisijas nolikumu apstiprina Ministru kabinets.

23.pants. (1) Oficiālajā saziņā latviešu valoda lietojama, ievērojot spēkā esošās literārās valodas normas.

(2) Latviešu literārās valodas normas kodificē Valsts valodas centra Latviešu valodas ekspertu komisija.

(3) Latviešu valodas ekspertu komisijas nolikumu un latviešu literārās valodas normas apstiprina Ministru kabinets.

24.pants. (1) Valsts un pašvaldību institūcijām ir pienākums nodrošināt materiālo bāzi latviešu valodas izpētei, kopšanai un attīstīšanai.

(2) Valsts nodrošina valsts valodas politikas izstrādi, ietverot tajā latviešu valodas zinātnisku izpēti, aizsardzību un mācīšanu, sekmējot latviešu valodas lomas palielināšanu tautsaimniecībā, kā arī veicinot indivīda un sabiedrības izpratni par valodu kā nacionālu vērtību.

25.pants. Par šā likuma normu neievērošanu vainīgās personas saucamas pie atbildības likumā noteiktajā kārtībā.

26.pants. (1) Šā likuma ievērošanu Latvijā pārrauga Valsts valodas centrs.

(2) Valsts valodas centrs ir Tieslietu ministrijas pārraudzībā, tā nolikumu apstiprina Ministru kabinets.

Pārejas noteikumi

1. Likums stājas spēkā 2000.gada 1.septembrī.

2. Ar šā likuma spēkā stāšanos spēku zaudē Latvijas Republikas Valodu likums (Latvijas PSR Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1989, 20.nr.).

3. Ministru kabinets līdz 2000.gada 1.septembrim pieņem šajā likumā minētos normatīvos aktus un apstiprina Latviešu valodas ekspertu komisijas un Terminoloģijas komisijas nolikumus.

Likums Saeimā pieņemts 1999.gada 9.decembrī.

Valsts prezidente V.Vīķe-Freiberga

Rīgā 1999.gada 21.decembrī